

โครงการวิจัยที่ 2.

เรื่อง

ประสบการณ์การเสพสารเสพติดและการกลับมาเสพสารเสพติดซ้ำ
ปีงบประมาณ 2545

คณะผู้วิจัย....

รองศาสตราจารย์ ดร. ประณีต ส่วงวัฒนา

รองศาสตราจารย์ บุญวาศี เพชรรัตน์

อาจารย์ ขวัญตา บาลทิพย์

อาจารย์ เขาวรัตน์ มัชฌิม

ประสบการณ์การเสพสารเสพติดและการกลับมาเสพสารเสพติดซ้ำ¹

ประณีต ส่วงวัฒนา² บุญวดี เพชรรัตน์²

ขวัญตา บาลทิพย์³ เขาวรัตน์ มัชฌิม³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องประสบการณ์การเสพสารเสพติดและการกลับมาเสพสารเสพติดซ้ำ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการบำบัดและการใช้สารเสพติด ภายหลังจากบำบัดของผู้ติดสารเสพติดที่มารับการบำบัดในสถานบำบัดรักษาสารเสพติดภาคใต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์การเสพสารเสพติดและการกลับมาเสพสารเสพติดซ้ำ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ ผู้ติดสารเสพติดทุกชนิดที่มารับการบำบัดที่สถานบำบัดรักษาสารเสพติดในภาคใต้ตอนล่างจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์บำบัดรักษาสารเสพติดภาคใต้จังหวัดสงขลา ศูนย์บำบัดรักษาสารเสพติดจังหวัดปัตตานี หน่วยยาเสพติดโรงพยาบาลศูนย์อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา และโรงพยาบาลสุโขทัย โก-ลก จังหวัดนราธิวาส และเป็นผู้ที่เคยรับการบำบัดรักษามาก่อน จำนวน 10 ราย โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม -กันยายน 2545 ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก และได้พิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยการไม่ระบุชื่อ และผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการตอบคำถามในส่วนที่ไม่ต้องการตอบ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์ของโคไลซี

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของการเสพสารเสพติดไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นขานรอก 2) สารที่เสพแล้วให้ความสุข สัมความทุกข์ 3) เสพแล้วชีวิตซ้ำซาก น่าเบื่อ ไม่มีอะไรใหม่ในชีวิต 4) สารเสพติดสามารถเลิกเสพได้ แต่ลืมไม่ได้ และ 5) เป็นสิ่งหลอกลวงที่ทำลายชีวิตและควบคุมทั้งชีวิตของผู้เสพ โดยมีวงจรของการเข้าสู่การเสพสารเสพติด และการเสพสารเสพติดซ้ำ คือ 1) ใจอ่อนเมื่อพบเพื่อนกลุ่มเดิม 2) เสพแล้วสบาย สัมความทุกข์ 3) มีเงินสนับสนุน จึงอยากยา 4) อาการที่เสียนทำให้หยุดยาไม่ได้ 5) ยาหาได้ง่ายเพราะอยู่ใกล้แหล่งยา 6) ความรู้สึกอยากลอง และ 7) คนรอบข้างไม่ไว้วางใจและไม่สนับสนุน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลได้พยายามเลิกและคิดเลิกสารเสพติดมาแล้วหลายครั้ง พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คิดเลิกเสพยาเสพติดและเลิกได้คือ 1) สถานบำบัดนำเชื่อถือ บุคลากรให้

¹ได้รับทุนสนับสนุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปี 2545-46

²รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กำลังใจ 2) ต้องประสบชะตากรรมและความลำบากเมื่ออยู่นอกสถานบำบัด 3) ความรู้สึกสงสารจึง
อยากเลิก ค้ำยเหตุผลสำคัญ คือ การเสพยาเสพติดทำให้ครอบครัวเดือนร้อน สงสารพ่อแม่ และคนรอบ
ข้าง 4) ได้รับโอกาสจากคนรอบข้าง 5) ขาหายาก และ 6) มีจิตใจมุ่งมั่นในการเลิกเสพ อย่างไรก็ตามผู้
ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายและความสำคัญของการบำบัดไปในทางบวก และต้องการความช่วยเหลือ
ภายหลังการบำบัดได้สำเร็จ

The experienced of persons being with substance abuse and their reused behavior¹

Praneed Songwathana², Boonvadee Petcharat²

Quantar Baltip³, Yauwarat Muchchim³

Abstract

This qualitative study is a part of project on drug treatment and reused of substance abuse behavior. It is aimed to describe experience of persons being with substance abuse and their reused behavior who admitted at drug treatment center in southern Thailand. Ten participants who used to be treated at least one time were purposive selected from 4 drug treatment centers in lower part of southern Thailand. Data were collected by in-depth interview during May to September 2002. The Colaizzi's method was applied for data analysis to clarify meanings, and their experiences as being persons with substance abuse and their reused behavior.

The findings revealed five important meanings of substance abuse which were 1) drug in hell 2) substance of happiness and release suffering 3) substance of bored and give nothing in life 3) substance which can stop but can't forget or withdraw 5) substance which destroy and control the whole life. Participants have accessed to substance abuse and their reused by various ways 1) *Jai oon* (easy to follow) when meet their group of friends 2) consume for comfort and release suffering 3) having money to support 4) suffering of withdrawal symptoms and can't stop 5) easy access to drug as they live near the place 6) feeling of try and error and 7) don't have trust and support from other surrounding people. However, all participants have tried and thought to withdraw the drug several times. Factors related to the thought and success of withdrawal drug effect were 1) having trust and support from personnel at drug treatment center 2) having difficulty to stay outside the treatment center 3) feeling of *songsarn* (empathy) especially to their parents 4) receiving an opportunity from others 5) having difficulty of access to drug and 6) having mind and attention to withdraw. The

---

¹ This project has received funding support of Thailand's budget year in 2002

² Associated Professor, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hatyai, Songkla

³ Lecturer, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hatyai, Songkla

participants also gave the meaning of drug treatment in a positive way and required continuing assistance after finishing the drug treatment program.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันยาเสพติดได้แพร่ระบาดไปยังระดับหมู่บ้าน/ชุมชนมากขึ้น จากการสำรวจของสำนักงาน ป.ป.ส. พบว่า ร้อยละ 40 ของหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศมีปัญหายาเสพติด (พรเพ็ญ, 2542) ซึ่งยาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งต่อผู้เสพยาเสพติด โดยเฉพาะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เสพยาติคเชื้อเอชไอวี ก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต และต่อสังคมเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

จากสถิติการรายงานข้อมูลผู้เข้ารับการรักษาในภาคใต้ปี 2542 ของสำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2542) พบว่า อัตราการเสพยาเสพติดหลายประเภทเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลา 7 ปี (2535 - 2542) โดยเฉพาะผู้เสพยาบ้ามีจำนวนเพิ่มขึ้น จากเดิมในปี พ.ศ.2535 มีผู้ติดยาบ้าเพียง 5 ราย เพิ่มขึ้นเป็น 418 ราย ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิพงษ์ เชียรนันท์ และปณวัฒน์ (2540) ที่ศึกษาการระบาดของสารเสพติดในพื้นที่ชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในพื้นที่ชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.3 ขอมรับว่ามียาและสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสารเสพติดได้แพร่กระจายเข้าถึงทุกหมู่บ้าน ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดแต่ละชนิด อาจจะขึ้นอยู่กับ สาเหตุทางเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางประชากร ดังที่สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สงขลา (2542) รายงานว่ามีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านชุมชนและสังคม

อย่างไรก็ตามในการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาแบบตัดขวางเพียงครั้งเดียว และยังขาดการศึกษาในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญกับพฤติกรรมการเสพยา และการบำบัดรักษา เช่น ประเด็นเกี่ยวกับความต่อเนื่องในการติดตามผู้เข้ารับการรักษา ประสิทธิภาพของการบำบัด อัตราการกลับมาใช้ซ้ำ ดังนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าการที่จะสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ของสารเสพติดในภาคใต้ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจประสบการณ์ของผู้เสพยาเสพติดอย่างลึกซึ้ง และเห็นปรากฏการณ์ที่เป็นพลวัตของการใช้สารเสพติดที่ชัดเจน เพราะผู้เสพเองเป็นผู้ที่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ได้อย่างแท้จริง จึงได้ศึกษาติดตามพฤติกรรมมารับการบำบัดรักษาและพฤติกรรมการใช้สารเสพติดภายหลังการบำบัดรักษาของผู้ที่มารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษาสารเสพติดในภาคใต้ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะช่วย

ให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์การใช้สารเสพติดและการกลับมาเสพติดซ้ำของประชากรภาคใต้ที่มีความแตกต่างของสังคมวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการป้องกัน บำบัดและฟื้นฟูสภาพผู้เสพสารเสพติดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นฐานข้อมูลเพื่อการติดตามผู้เสพอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาติดตามและอธิบายประสบการณ์การใช้สารเสพติด ภายหลังจากการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดที่มารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดสารเสพติดภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาติดตามพฤติกรรมการใช้สารเสพติดภายหลังจากการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดซ้ำในสถานบำบัดยาเสพติด ภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายและอธิบายพฤติกรรมของผู้ติดสารเสพติดซ้ำ ภายหลังจากการรับการบำบัดจากสถานบำบัดรักษายาเสพติด ภาคใต้ ตามประสบการณ์ของผู้ติดสารเสพติดซ้ำ โดยเฉพาะประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดภายหลังจากการรับการบำบัดรักษาแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ติดสารเสพติดทุกชนิดที่เคยรับการบำบัดรักษาซ้ำไม่น้อยกว่า 1 ครั้งจากสถานบำบัดในภาคใต้ ได้แก่ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคใต้จังหวัดสงขลา ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดปัตตานี โรงพยาบาลศูนย์อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา และโรงพยาบาลสุไหง โกลก จังหวัดนราธิวาส และจำนวนทั้งสิ้น 31 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ธันวาคม 2545 - กุมภาพันธ์ 2546 โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลที่เคยรับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานบำบัดรักษายาเสพติด ในภาคใต้มาแล้ว อย่างน้อย 1 ครั้ง ขณะให้ข้อมูลได้หยุดใช้สารเสพติด ยินดีและมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูล สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ไม่มีอาการของโรคจิต ประสาท เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูล 18 รายกำลังรับการรักษารักษาซ้ำในสถานบำบัดรักษายาเสพติด อีกส่วนหนึ่งจำนวน 13 รายอาศัยกับครอบครัวในชุมชน ทั้งที่สามารถประกอบอาชีพได้และรับการบำบัดจากสถานอนามัยหรือโรงพยาบาลอำเภอเนื่องจากการรายงานตัวของผู้ติดสารเสพติดตามพระราชบัญญัติการปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เน้นในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการในการบำบัดสารเสพติด (ตั้งแต่การเริ่มบำบัดสารเสพติด/การไม่บำบัด การบำบัดเป็นครั้งคราว/การบำบัดตามโอกาสหรือสถานการณ์ การบำบัดประจำ/ การติดสารเสพติดซ้ำ การหยุดใช้/ ผลการบำบัดรักษา รวมทั้งผลต่อสุขภาพ) ซึ่งได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และปรับตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมโดยผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัย โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ทำหนังสือถึงผู้บริหารของหน่วยงานที่เป็นแหล่งข้อมูลวิจัยครั้งนี้ เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลและขออนุญาตให้ผู้ประสานงานโครงการวิจัยในการเก็บข้อมูล

2. เมื่อได้รับการอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจากการวิจัยเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตและนัดหมายล่วงหน้าแล้ว อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการบำบัดรักษาจากสถานบำบัดข้างต้น ผู้วิจัยเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยติดต่อกับบุคลากรของสถานบำบัดรักษาสุขภาพจิตที่ผู้ให้ข้อมูลคุ้นเคยเพื่อนำทาง ทำความเข้าใจและขออนุญาตล่วงหน้า เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ข้อมูลจึงจะนัดวันและเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลพร้อม เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3. ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยการไม่ระบุชื่อ อธิบายวัตถุประสงค์ การเก็บรักษาความลับและนำเสนอข้อมูลที่ผู้วิจัยจะไม่เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างเข้มงวดอีกครั้งหนึ่ง และผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการตอบคำถามในส่วนที่ไม่ต้องการตอบ สามารถถามถามข้อสงสัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลรายวัน จนกว่าข้อมูลอิ่มตัวหรือมีความสม่ำเสมอ รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกในครอบครัวในบางรายด้วย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูลด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลรายวัน และการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อสิ้นสุด โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตามรูปแบบของโคไลซซี่ (Colaizzi's Phenomenological, 1987 cited in Rose, 1990; Coward & Lewis, 1993; Cohen, 1994; Pavilainen & Astedt -Kurki, 1997) มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. อ่านและทบทวนข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (read all the subjects descriptions) หลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจและให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาทั้งหมด
2. หากกลุ่มคำหรือข้อความที่บ่งบอกถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษา (extract significant phrases or statement) โดยการขีดเส้นใต้กลุ่มคำหรือประโยคที่มีความหมายต่อเรื่องที่ศึกษา
3. นำกลุ่มคำหรือข้อความที่ขีดเส้นใต้มาตีความหรือให้ความหมาย (formulated meanings) ในแต่ละข้อความนั้น ๆ ภายใต้อาตรกถาจริงของผู้ให้ข้อมูล และนำกลับไปตรวจสอบความตรงกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

4. นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้ให้ความหมายไว้มาจัดแบ่งเป็นหัวข้อ (clusters of theme) และนำ หัวข้อเหล่านั้นกลับไปตรวจสอบกับข้อมูลเดิมที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นอย่างนั้นจริง

5. เขียนอธิบายรายละเอียดของปรากฏการณ์ที่ได้รับแต่ละหัวข้อให้ชัดเจน (exhaustive description) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการใช้สารเสพติดภายหลังการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดซ้ำ และปัจจัยจัยที่มีผลต่อกระบวนการบำบัดและการกลับมาใช้ซ้ำของผู้เสพสารเสพติดกลุ่มต่าง ๆ ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยตัดข้อมูลส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องทิ้งไป

6. นำรายละเอียดของปรากฏการณ์ที่เขียนไว้อย่างชัดเจนมารวมกัน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวคิดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดภายหลังการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดซ้ำ ปัจจัยจัยที่มีผลต่อกระบวนการบำบัดและการกลับมาใช้ซ้ำของผู้เสพสารเสพติด เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้งและตรงกับความเป็นจริง โดยอธิบายให้เห็นโครงสร้างทั้งหมด (essential structure) ของปรากฏการณ์

7. ตรวจสอบความตรงของข้อมูล (validation) เป็นการตรวจสอบความตรงกับผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาที่ได้อ่านให้ผู้ให้ข้อมูลฟัง เพื่อพิสูจน์ข้อสรุปที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากคำอธิบายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นข้อสรุปที่เป็นจริง เพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายที่มีความสมบูรณ์และเป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 31 ราย ทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 19 – 40 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพไม่แน่นอน คือ อาชีพ รับจ้าง โดยส่วนใหญ่รับจ้างในครัวเรือนของตนเอง หรือญาติพี่น้อง คนรู้จัก ชนิดของสารเสพติดที่ใช้ครั้งสุดท้ายส่วนใหญ่ (27 ราย) ใช้ เฮโรอีนเป็นหลัก และใช้ยาบ้าร่วมด้วย คมกาว เป็นชิน เป็นหลักและใช้ยาบ้าร่วมด้วย 1 ราย ใช้กัญชาเป็นหลัก 3 ราย การรับการบำบัดรักษาครั้งสุดท้ายแบบผู้ป่วยในตอนพิเศษา 21 วัน จำนวน 5 ราย บำบัดรักษาแบบชุมชนบำบัด 7 ราย รักษาในโรงพยาบาลจิตเวช 4 ราย รักษาแบบกายจิตสังคมบำบัด โดยสมัครใจไปรับการรักษาเอง 5 รายและโดยการรายงานตัวเพื่อรับการบำบัดตามพระราชบัญญัติปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ. 2545 ณ โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง จังหวัดสงขลา เพื่อรับการบำบัดแบบกาย จิต สังคมบำบัด จำนวน 10 ราย

สภาพแวดล้อมขณะเก็บข้อมูล ส่วนหนึ่งเก็บข้อมูลโดยการนัดหมายมาสัมภาษณ์ที่ สถานบำบัดยาเสพติด ส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในชุมชนที่ผู้ให้ข้อมูลพักอาศัย โดยนัดหมายมาที่โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย หรือไปเยี่ยมชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนส่วนหนึ่งเป็นสวนผลไม้

และสวนยามพารา อาชีพส่วนใหญ่ของผู้คนประชาชน คือทำสวนและรับจ้างทำงานในโรงงานผลิตภัณฑ์อาหารทะเล โรงงานแปรรูปไม้อ่างพารา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อีกชุมชนหนึ่งเป็นชุมชนชายทะเล อาชีพส่วนใหญ่ของผู้คนประชาชน คือทำประมงขนาดเล็ก ส่วนใหญ่นับถือศาสนา อิสลาม ทั้ง สองชุมชน เป็นเขตชานเมือง ที่มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนเมืองหรือเขตเทศบาล

2. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดในวัยหลังการเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า

2.1 กระบวนการใช้สารเสพติดในวัยหลังการเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (24 ราย) เริ่มเสพยาเสพติดครั้งแรกเริ่มเข้า ม.ศ. หรือ ม.ว และหลังจากที่อยากลอง จึงลองเสพยา โดยสถานที่เริ่มจากในโรงเรียน ไปสู่การเสพยาหลายนอกโรงเรียน ขยายการเริ่มใช้จากการออกจากบ้านห่างไกลพ่อแม่ ไปอาศัยหอพักในเมือง อยู่กับเพื่อน หายใจได้เพราะรู้สึกว่าเสพยาเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการเสพยาเสพติดของวัยรุ่น โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนผู้ให้ข้อมูลที่เสพยาเสพติด จะชักชวนน้องๆ ไปด้วย จากการเป็นเด็กที่เรียบร้อย เรียนหนังสือดีเป็นผู้ที่พ่อแม่ในใจไว้วางใจ เริ่มจากเสพยาเสพติดที่ถูกกฎหมายสู่สารเสพติดนอกกฎหมาย โดยจากให้ยาสีฟันหรือไปสูบบุหรี่มาเสพยาและขายเองเพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด จากรุ่นพี่ในโรงเรียนชวนให้เสพยา หรือเพื่อนชวนเพื่อน เพื่อนให้ทดลองและความอยากลองของตนเองเป็นหาเสพยา และชวนเพื่อนและเพื่อนคนอื่น ๆ มาเสพยาเรื่อยมา เริ่มจากเสพยาชนิดเดียวเป็นการใช้หลากหลายชนิด และปริมาณมากขึ้น

ตัวอย่างการสนทนา

“เพื่อบอกให้ลอง ซิเลอเน่” นอกจากที่บอกว่าเป็นเพราะเดิมก็เป็นเด็กที่เกเรอยู่แล้ว “แม่ให้เงินไปโรงเรียนก็หนีไปกินเพื่อจะไปกินในหมู่ ที่บ้านก็ไม่รู้”

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังบอกถึงสิ่งที่ควรเริ่มต้น คือ การที่ต้องจากบ้านมาอาศัยอยู่ในเมือง และเรียนหนังสือ จึงได้คบเพื่อนวัยเดียวกัน

“แต่ก่อนผมอยู่ที่โรงเรียน... ผมเรียนหนังสือใช้ได้ พ่ออยากให้ผมอยู่โรงเรียนดี ๆ ที่ในเมือง ก็ให้มาอยู่กับนี้ แล้วก็เข้าไปอยู่กับพี่ๆ พ่ออยู่หาดใหญ่ ผมก็อยู่กับเพื่อนที่นี่ ถึง (เมื่อ) เพื่อนให้ลอง ก็ลองเล่น”

“เริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนมัธยมแรก ๆ ก็ดื่มเหล้า หลัง ๆ เพื่อนชวนสูบบุหรี่ เห็น ไม่น่าจะมีปัญหาอะไรก็สูบกัน สนุกดีกับเพื่อน เราอยู่กันเป็นกลุ่มๆ พอมาก็สูบกัญชาก็เพื่อนอีกนั่นแหละเอา แรก ๆ ก็แบ่งๆกัน ใช้ ลูกก็รู้เพราะเขาเล่นกันเห็นเห็น พี่นั่นก็พี่นั่นก็ซื้อมาสูบบ้าง เรื่องการเรียนก็เฉื่อยชาลง ได้บ้างตกบ้าง ทีหลังมีรุ่นที่เป็นเพื่อนของเพื่อนอีกทีเอาเพื่อนให้สูบกี่ลองกันแบบนี้แหละ”

2.2 กรณีเสพติดซ้ำและมารายงานตัวเพื่อรับการบำบัดตามพระราชบัญญัติปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ. 2545 ณ โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง จังหวัดสงขลา เพื่อรับการบำบัดแบบกาย จิต สังคมบำบัด จำนวน 10 ราย พบว่า

2.2.1 ปัจจัยสนับสนุนให้ใกล้สารเสพติด ได้แก่

1) ตัวแบบในครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า ตนเองมีน้ำสุบกัญชา เมื่อเห็นน้ำสุบกัญชาแล้ว รู้สึกว่ามีความสุขดี และเหมือนเป็นฮีโร่ จึงอยากลองเสพบ้าง จึงเสพกลุ่มเดียวกันเช่น ระหว่างน้ำและหลาน ตัวอย่างการสนทนา

“รู้สึก่าน้ำคิดแล้วมันหรรอย (สนุก) รู้สึกว่ามันเป็นฮีโร่ อยากลองสูบบ้าง” ซึ่งน้ำก็ได้บอกเช่นกันว่า “ถ้าตนเองไม่ให้หลานสูบ หลานก็จะโกรธ”

และผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่า ที่เสพยาเสพติด เพราะพ่อเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี และมีปัญหาครอบครัว และตนเองก็มีปัญหากับพ่อ ตัวอย่างการสนทนา

“ผมกับพ่อก็มีความคิดว่าเราเข้ากันไม่ได้ จนวันนี้ยังเข้ากันไม่ได้ พ่อเป็นคนขี้เมา เคยเสียการพนันหนัก แกล่นการพนันชนิดที่ว่าเกือบจะฆ่าตัวตาย 2-3 ครั้ง เคยโคดบ่อ ผมทนไม่ได้ ไม่สบายใจเลยใช้ยา”

2) ความต้องการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนวัยเดียวกัน ไม่เสพเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้ ผู้ให้ข้อมูลที่เคยเสพตั้งแต่เป็นวัยรุ่น กล่าวว่า เสพเพราะจะได้มีเพื่อน ถ้าไม่เสพขาดด้วยกัน แม้จะคบกัน ก็คบกันไม่นาน จะทำให้คนที่ไม่สูบไม่มีใครคบ ไม่มีเพื่อน ไม่มีกลุ่มของตนเอง ด้วยวัยนี้จะต้องมีเพื่อนจึงต้องเสพยา

“ถ้าไม่สูบ ไม่หรรอย (ไม่สนุก) ไม่หรรูเหมือนเพื่อน ถ้าเราไม่สูบจะเข้ากลุ่มกับเพื่อนไม่นาน เข้า 2-3 วัน ถ้าไม่สูบเขาจะหนีกันไปเอง จะหลีกกันไปเอง ไปกันไม่ได้ ไม่ใช่คอเดียวกัน.... มีความเป็นกลุ่มเหมือนกัน สำคัญมาก เพราะถ้าไม่สูบเขาจะไม่รู้จักใครเลย เวลามีงานมีการ ไม่มีใครช่วยงาน เพราะไม่มีเพื่อน”

3) ทศนคติต่อสารเสพติดบางชนิดเป็นทางบวก ส่งผลต่อการเสพต่อเนื่อง เช่นการ สูบ กัญชาแล้วมีข้อดี จึงเสพต่อเนื่อง จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ราย ทุกราย กล่าวว่า การสูบกัญชา มีข้อดีหลายประการ ได้แก่ สูบแล้วมีความสุข อารมณ์ดี สูบแล้วทำงานได้ดีขึ้น พุดมีเหตุ มีผล กินอาหารได้มากขึ้น

“สูบแล้ว สบายใจ มันหรรอย ไม่ต้องกิดอะไรมาก เหมือนคนหญิงคิดถึงคนชาย”

“สูบแล้วอารมณ์ดี ชิมเข้มแจ่มใสเสมอ”

“ข้อดีของสุขภาพดี สุขแล้วสุขุมรอบคอบ ไม่เคยล้มรถเลขสุขภาพดี กินเหล้าดื่มเป็น 10 ๗ รอบ นี่เรื่องจริง จะคิดรอบคอบ คิดหน้าคิดหลัง”

“สุขภาพดีแล้วแข็งแรงนะ ”

“ตัวเบา ใช้ความคิด ไม่ก้าวร้าว เป็นงานเป็นการ เทียวหาเรื่องเพื่อน ไม่มี”

นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลถึง 3 ราย ที่บอกว่าตนเองยังไม่เลิกสุขภาพดี ซึ่งได้เปรียบเทียบกับข้อดีของสุขภาพดีที่มีมากกว่าสุรา ในประเด็นที่ว่า การเสพสุรา จะไม่มีสติ คนที่ดื่มสุราจะประสบอุบัติเหตุ

4) ครอบครัวส่งเสริมเพื่อจะให้เข้มแข็งในการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งบอกว่าบางครั้งภรรยาเป็นผู้ให้เงินไปซื้อสุขภาพ

“เมื่อก่อนไม่รู้ว่าเลขที่ไปซื้อยา (สุขภาพ) บอกว่าจะได้มีแรงทำงาน”

2.2.2 วิธีการเสพ

1) สุขกันเป็นทีม จากการศึกษาพบว่า การใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะสุขภาพดี จะมีการสุขกันเป็นกลุ่ม เพราะนอกจากจะรวมเงินกันเป็นกลุ่ม เพื่อซื้อสุขภาพดีแล้ว การสุขกันเป็นกลุ่มก็ยังทำให้มีความสุขมากขึ้น “หุ้กับเพื่อน 5 คน คนละ 10 บาท...สุขกันทีหลายคนดีกว่าสุขคนเดียว”

นอกจากนี้ยังบอกว่า สมาชิกที่เสพสุขภาพดีในอำเภอนี้ จะรู้จักกันหมดเลย ซึ่งเมื่อวันที่มาบำบัดที่โรงพยาบาลส่วนใหญ่ก็เป็นเพื่อนกัน และคุ้นเคยกันดี “พวกเรา รู้จักกันหมดเลย ในอำเภอนี้ คือเหมือนลูกโซ่เลย คืออาจจะรู้จักกันถึงอำเภออื่น คนที่สุขภาพดีเรา รู้จักกันมาก ”

ผลการศึกษายังพบว่า การสุขเป็นกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เลิกเสพยาก เพราะเพื่อนจะชวนไปเสพ แม้แต่เมื่อคิดจะเลิกเสพ แต่พอเห็นหน้าเพื่อน และเพื่อนขับรถไปในสถานที่ที่เคยเสพ ก็ยังตามไปเสพด้วยกันอีก “เหมือนผมเห็นเพื่อนขับรถไปทางนั้น ผมคิดว่าไปอีกแล้ว ก็ตามไปดู ไปถึงก็จริงๆ ที่เดิมแน่นแหละ ”

2.2.3 สาเหตุที่เลิกและมารับการบำบัด

1) มารับการบำบัดเพราะมีการปราบปราม ผู้ให้ข้อมูล 3 รายที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า ถ้าจะให้เลิกด้วยตนเอง คิดว่า ยัง ไม่คิดจะเลิก เพราะการสุขภาพดีมีข้อดีหลายประการ ที่เหตุที่มารับการบำบัดในครั้งนี้ เพราะ มีรายชื่อที่อำเภอ และบางรายตำรวจไปตามตัวมารับการบำบัด

“ดีที่ปราบปราม ถ้าให้เลิกเองคงไม่.... คืดงอมแงม ถึงตอนนี้ ถ้าเหล้าตั้งอยู่กับอันนี้ (สุขภาพ) ก็ละเลิก สุขภาพดี” “นายอำเภอ บังคับ แกบอกว่าจะไม่บำบัดไม่ได้ เขามาบังคับเราต้องบำบัด... เขามาบีบบังคับเป็นขั้นตอน ... ผู้ว่ามาบีบบังคับนายอำเภอ นายอำเภอบีบบังคับผู้ใหญ่ ให้ผู้ใหญ่มาจัดการให้หมด ”

2) กลัวลูกสาวมีปมด้อย ผู้ให้ข้อมูลทุกรายบอกว่า การสุขภาพเป็นสิ่งที่ดี หาข้อเสียได้ยาก แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสียประการหนึ่ง คือ สังคมไม่ยอมรับ ที่สำคัญ คือ ห่วงลูกว่าจะถูกสังคมนครหาว่ามีพ่อติดยาเสพติด

“ลูกสาวทั้ง 3 คน งูใจผมมาก เกิดความกดดัน คือ กลัวคนจะว่า พ่อเขาติดยา สมมติว่าพ่อติดยา ชาวบ้านรังเกียจ เขาว่าสาวนั้นเป็นลูกคนติดยา อันนี้ผมเจอกับตัวเอง”

“ผมเคยคิดมานานแล้ว เคยพิจารณาว่า ถ้าลูกสาว อยู่ ม.1 ผมจะเลิก ผมไม่อยากจะให้ลูกสาวมีปมด้อย ว่ามีพ่อติดยา หากไม่มีลูกผมก็ไม่สนใจว่าใครจะคิดอย่างไร”

3) เสียนเมื่อไม่มียา จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า การปราบปรามเป็นสิ่งที่ดี เพราะถ้าไม่มีการปราบปรามอย่างจริงจัง คงยังไม่เลิก เพราะเมื่อใดที่ยังหายได้ก็ยังคงเสพอยู่ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือ เมื่อมีการปราบปราม ไม่สามารถหายได้ ถ้ายังคงสูบ จะมีอาการเสียน คือ ปวดท้อง เจ็บปวดไปทั่วตัว ดังนั้นจึงคิดว่าเลิกสูบจะดีกว่า

“เลิก เพราะมันไม่ไหว ความเสียน เวลาไม่มีของ เจ็บหมดทั้งตัว” “เซ็ด เมื่อย นอนไม่หลับ กินไม่ได้” ประกอบกับเมื่อมีการปราบปรามแม้จะยังหาซื้อยาได้ แต่ยาแพงมากขึ้น “แพงขึ้นไม่รู้กี่เท่า”

4) กลัวถูกจับ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง กล่าวว่า “แม้กฎหมายจะมีข้อดีหลายประการ แต่ยังมีข้อเสียที่ว่า เหมือนตนเองมีความผิด และเสี่ยงต่อการติดคุกได้ง่าย เพราะการสุขภาพจะต้องใช้อุปกรณ์” นั่นก็คือ บ้องกัญชา ซึ่งคนอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ ดังนั้นสามารถถูกจับได้

5) คนอื่นไม่ใช่ญาติยังเป็นห่วงเรา จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลายราย เห็นถึงความหวังดีของข้าราชการ แพทย์ พยาบาล ที่มีความหวังดีต่อตนเอง หวังจะให้ตนเองเลิกเสพยาเสพติดให้ได้ จึงคิดว่าเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ญาติแต่ยังมีความหวังดี ตนเอง จึงคิดที่จะเลิกเสพยา

“เขาไม่ใช่ พี่น้องเรา เขายังให้เราเลิก พ่อแม่ยังไม่พูดกับเราเลย เขาเปิดใจกว้างกับเรา ชี้ทางให้”

2.2.4 ความต้องการจากสังคม

1) ขอให้สังคมให้โอกาส ไม่ตราหน้าว่า พวกติดยา

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกรายต้องการให้สังคมยอมรับ และให้โอกาสแก่ตนเอง ไม่ตีตราว่าเป็นพวกเสพยาเสพติด “อยากให้สังคมให้โอกาส ให้สิทธิ์ คือ อย่าให้มองว่าเป็นไอ้จี้ยา”

ซึ่งในขณะนี้ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยอมรับมากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่ง คือ มีความรู้สึกเหมือนญาติ แต่อย่างไรก็ตามก็คิดว่าต้องใช้เวลา นอกจากนี้ท่านนายอำเภอยังบอกไว้อีกว่า “อย่าน้อยใจ เราต้องใช้เวลาเขา เราพยายามทำความดี”

2.2.5 วิธีการเลิกเสพยา

1) แยกย้ายกันไป จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูล บอกว่า การสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่จะสูบบุหรี่เป็นกลุ่ม เพราะมีการรวมเงินกัน แล้วซื้อมาเสพด้วยกัน นอกจากนี้เพียงแคเห็นเพื่อนที่เสพยาด้วยกัน ขับรถไปในเส้นทางที่เคยเสพยายังคิดว่า เพื่อนไปเสพยา ดังนั้น วิธีการหนึ่งที่จะเลิกเสพยา คือ การเลิกรวมกลุ่ม การไม่คบกัน “ตอนนี้ไม่รวมกลุ่มกันแล้ว ... รวมกันแล้วจะชวนกันไปนั่นแหละ”

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษสามารถแบ่งได้ตามหัวข้อต่างๆ ได้ 5 หัวข้อ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) การให้ความหมายของการเสพสารเสพติด 3) วงจรของการเข้าสู่การเสพยาเสพติด 4) ปัจจัยที่ทำให้อยากเลิกเสพสารเสพติด 5) กระบวนการและผลการบำบัดรักษา 6) แผนชีวิตหลังเลิกเสพสารเสพติด 7) สาเหตุการกลับไปเสพซ้ำอีก 8) ผลกระทบจากการติดสารเสพติด 9) ประสบการณ์และความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติการปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ.2545 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 10 ราย เป็นเพศชาย 9 ราย มีอายุระหว่าง อายุ 16-43 ปี โดยพบว่าอายุที่เริ่มเสพ อยู่ระหว่าง 14-20 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (8 ราย) และมีสถานภาพสมรส โสด 5 ราย คู่ 4 ราย แยก 1 ราย ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ (4 ราย) มีอาชีพ รับจ้าง 3 ราย นักเรียน 2 ราย และค้าขาย 1 ราย ระดับการศึกษา พบว่า ไม่ได้เรียนหนังสือ และประถมศึกษา 4 ราย มัธยมศึกษา 4 ราย ปวช. 1 ราย และ ปริญญาตรี 1 ราย ส่วนจำนวนครั้งที่มารับการบำบัด พบว่า มารับการบำบัด 1-7 ครั้ง จำนวน 7 ราย และมากกว่า 15 ครั้ง 3 ราย ทุกรายเป็นผู้เสพสารเสพติดมากกว่าหนึ่งประเภท โดยพบว่าเสพยาบ้าร่วมด้วยทุกราย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้เสพยาในภาพรวมของภาคใต้ ดังที่สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้

การให้ความหมายของการเสพสารเสพติด

ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของการเสพสารเสพติดไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นยานรก 2) สารที่เสพแล้วให้ความสุข ลืมความทุกข์ 3) เสพแล้วให้ชีวิตซ้ำซาก น่าเบื่อ ไม่มีอะไรใหม่ในชีวิต 4) เสพแล้วไม่คิดสามารถเลิกเสพได้ แต่ลืมไม่ได้ และ 5) เป็นสิ่งหลอกลวงที่ควบคุมทั้งชีวิตของผู้เสพ

1. เป็นยานรก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า การเสพสารเสพติดเป็นการเสพยาตัวหนึ่งที่ทำให้

ความหมายด้วยตนเองว่าเป็น “ยานรก “ ดังที่จูนซึ่งเป็นหนุ่มโสดที่มีประสบการณ์การเสพยามานานหลายปี และเป็นผู้ที่ผ่านการบำบัดมาแล้วหลายแห่งให้ข้อมูลว่า “เป็นยานรก มันทำให้เสียอนาคต ถ้าไม่ติดยา ก็เรียนจบไปนานแล้ว” อีกรายให้ข้อมูลว่า “เหมือนตกลงในเหว แล้วขึ้นยากด้วย มันทำให้ทรมานมากเมื่อไม่ได้เสพยา ใครรู้จักมัน (ยานรก) แล้วต้องเสร็จทุกคน (เสียอนาคต)”

2. สารที่เสพยาแล้วให้ความสุข ลืมความทุกข์ จากการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลตรงกันว่าเป็นสารที่เสพยาแล้วให้ความสุข ลืมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นความทุกข์ จนบางรายให้ความหมายว่าแม้จะเสพยาเสพยาแต่ก็ไม่ทำให้ติด เพราะเมื่อต้องการเลิกเสพยาเมื่อไรก็เลิกได้ แต่เหตุผลที่ยังไม่เลิกเสพยาเพราะเสพยาแล้วมีความสุข ดังที่ นาย ซึ่งได้เริ่มใช้สารเสพยาครั้งแรกเมื่ออายุ 14 ปี และในตอนแรกตนเองเป็นผู้ที่บอกเพื่อนให้เลิกเสพยา แต่เมื่อเพื่อนไม่เลิก ตัวเองจึงทดลองใช้ และยังไม่ยอมจนถึงปัจจุบัน ได้กล่าวไว้ว่า “ ยาบ้า ตอนแรกหัดเล่นได้จากเพื่อนแถวบ้าน ผมใช้ให้เขาเลิก 2-3 เดือน ทีนี้ผมอยากลองว่าทำไมมันถึงเลิกไม่ได้ ผมก็เลยติดเลยติดเอง พูดังไม่ติดหรอก แต่ว่าถ้าได้เสพยาจะดีกว่า เพราะทำให้ผมมีความสุข ไม่คิดมาก” ด้วยการรับรู้ดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลจึงใช้สารเสพยาตลอด และคิดว่าถ้าเมื่อไรที่ตนเองคิดจะเลิกเสพยาเสพยา ก็จะสามารถเลิกเสพยาได้ตลอดเวลา

3. เสพยาแล้วให้ชีวิตซ้ำซาก น่าเบื่อ ไม่มีอะไรใหม่ในชีวิต ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า แม้การเสพยาเสพยาติดในระยะแรกจะมีความสุข และสนุก แต่เมื่อเสพยาไประยะเวลาหนึ่ง ก็รู้สึกเบื่อหน่าย เพราะชีวิตจะคิดแต่เรื่องที่จะเสพยา คิดว่าจะเอาเงินจากไหนมาเสพยา ดังที่นายบอกไว้ว่า “บางทีเสพยาแล้วไม่สนุกเท่าไร เราเบื่อก็ไม่ถึง ไม่เต็มที่ หงุดหงิดต้องหาหาเพิ่ม” และเมื่อถามต่อว่าถ้ามีเงินจะเสพยาตลอดไปหรือเปล่านั้น นายตอบว่า “ไม่ครับเริ่มเบื่อแล้ว เบื่อมานานแล้ว... มันเบื่อ มันซ้ำซาก เราหมกมุ่นเรื่องนี้เรื่องเดียว ไม่มีอะไรใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตเลย”

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลรายนี้ อาจให้ความหมายของการเสพยาที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการเริ่มต้นเสพยาเสพยาติด ด้วยความอยากลองเสพยา เพื่อจะได้รู้ว่า เพราะเหตุใดเพื่อนของตนเองที่เสพยา จึงไม่สามารถเลิกเสพยาได้ เมื่อลองเสพยาแล้วในระยะแรกก็คึกคัก สนุก แต่เมื่อเสพยาไประยะหนึ่งก็รู้สึกได้ว่า ชีวิตซ้ำซาก ในแต่ละวันก็คิดแต่เรื่องยา ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะผู้ให้ข้อมูลอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งมีความอยากลอง แต่เมื่อได้ลอง และรู้ว่าการเสพยาเสพยาเป็นอย่างไร จึงรู้สึกเบื่อหน่าย และคิดที่จะเลิกเสพยา แต่เมื่อไปเจอเพื่อนก็เสพยาอีก แม้ตนเองจะบอกว่าเบื่อแล้วก็ตามที่

4. สารเสพยาติดสามารถเลิกเสพยาได้แต่ลืมไม่ได้ ผู้ให้ข้อมูลได้เปรียบเทียบสารเสพยาติดกับอาหารที่อร่อยที่สุดไว้ว่า แม้อาหารที่อร่อยที่สุดก็ไม่สามารถเทียบเคียงได้กับสารเสพยาติดที่ตนเองเคยเสพยาได้ แม้จะเลิกเสพยาแล้ว แต่ความทรงจำเกี่ยวกับความสุขที่เคยได้รับการเสพยาเสพยาติดก็ไม่สามารถถูกลบไปจากความทรงจำได้ ดังที่ซัน นับถือศาสนาอิสลาม แม้กฎของศาสนาจะห้ามเสพยาเสพยาติด แต่ก็ไม่ได้

สามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ และเป็นผู้ที่มารับการบำบัดหลายที่ การมารับการบำบัดในครั้งนี้เป็นครั้งที่ 18 แล้ว ได้ให้ความหมายของคำว่ายาเสพติดไว้ว่า "ยาเสพติดสามารถเลิกได้แต่ลืมไม่ได้... ถ้าให้เลือกของกินที่อร่อยที่สุดในโลก กับยาเสพติดที่กินเมื่อก่อนแล้ว ไม่คิด ผมเลือกยา" ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ผมต้องกลับไปหายาเสพติดทุกครั้งเมื่อกลับไปบ้าน กลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม กลับ ไปพบเพื่อนกลุ่มเดิม และที่สำคัญคือ มีฐานะการเงินที่ดีที่สามารถหาซื้อสารเสพติดได้ไม่ยาก ซึ่งสอดคล้องกับชื่อที่ว่า "ยา-เสพ-ติด"

5. เป็นสิ่งหลอกลวงที่ทำลายชีวิตและควบคุมทั้งชีวิตของผู้เสพ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนรับรู้ว่ามีเมื่อเสพยาเสพติดทำให้ชีวิตตนเองต้องเปลี่ยนไปในทางที่เลวลง สารเสพติดเป็นบ่อนทำลายทั้งชีวิตตัวเอง ทำลายความเชื่อจากคนรอบข้าง ทำลายอนาคต และทำลายคนรอบข้างทำให้คนที่รักต้องเสียใจ สังคมรังเกียจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กร) กล่าวว่า "อย่าคิดลอง มี หนึ่งต้องมีสอง... เฮอร์อีน ทำลายชีวิตผมเลย ทำลายอนาคต ทำลายเวลา ทำลายคนรอบข้าง ทำลายความเชื่อถือนับถือ ทำลายทุกอย่าง" อีกรายให้ความหมายเหมือนกันว่า "ยาเสพติด คือสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรลอง ทำให้ชีวิตเราสลาย" และยังทำให้สังคมรังเกียจ ดังเช่นที่ถาวร กล่าวว่า "มันไม่น่าจะเล่นมันเป็นของไม่ดี สังคมรังเกียจ" นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังเปรียบเทียบยาเสพติดว่าเป็นเหมือนสิ่งหลอกลวงที่ทำให้คนหลงเชื่อในทางที่ผิด และเป็นสิ่งที่มีอำนาจในการควบคุมชีวิตทั้งชีวิตของผู้เสพได้ ดังเช่นที่จูนให้ข้อมูลว่า "มันเหมือนสิ่งหลอกลวงให้เราเชื่อ วันไหนไม่เล่นกับมันจะอยู่ไม่ได้ จนมันเล่นเราแล้ว ถ้าเราเล่นมัน เราจะอยู่ได้ แต่ถ้ามันเล่นเราเมื่อไหร่ อะไรก็ยับยั้งไม่ได้ มันควบคุมหรืออยู่เหนือเราหมดทุกอย่าง มันบังคับเราแล้ว เช่นบังคับให้ไปเป็นขโมย"

โดยทั่วไป จะพบว่าผู้เสพยาเสพติดมีพฤติกรรมประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การมีพฤติกรรมที่โกหก ไม่ละเอียดหรือจะทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ อันเนื่องมาจากการถูกบังคับด้วยยาเสพติด ผู้ให้ข้อมูลยังได้เล่าถึงพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติดว่ามักจะเป็นผู้ที่โกหก ไม่ละเอียด เช่น ยืมเงินเพื่อน กลับบ้านดึก เพื่อจะให้ได้เงินมาซื้อยา และจนกระทั่งไปสู่การทำลายความเชื่อถือนับถือของชุมชนที่มีต่อบุคคลรอบข้างคือครอบครัวของผู้เสพด้วย การพูดเท็จต่อคนในครอบครัว การยืมเงิน การลักเล็กขโมยน้อย จึงเป็นพฤติกรรมที่พบบ่อยจนเป็นเรื่องปกติของผู้เสพ ดังเช่นหลายคน

"จ่ายค่ายา (ยาเสพติด) อย่างน้อย 1,000 บาท ดั้งค์ (เงิน)เอามาจากบางทีก็ โกหกแม่บ้าง ยืมพี่ยืมบ้าง บอกว่าซื้อหนังสือบ้าง บางทีแม่ก็รู้ แยกยอมให้โกหกคิดว่า ทำใจ ได้มากกว่าที่จะบอกว่าเอาเงินไปซื้อยา ถ้าบอกว่าไปซื้อยาแม่จะไม่ให้ เป็นไปไม่ได้ เหมือนกับว่าฆ่าลูกทางอ้อม โกหกเสียดึกว่า ผมคิดอย่างนั้นนะ ...นิสัยเปลี่ยน เมื่อก่อนไม่เคยยืมดั้งค์ก็ยืม จากคนที่ซื้อยา ก็กล้าขึ้น กล้าทำทุกอย่าง ผิดจากเมื่อก่อน" (กร)

"กลับคืน ตอนกลางคืนเวลาคนเค้าหลับผมลุกขึ้นมากินข้าว จนถึงขั้นว่าเอาธไปจํา... และ โทท... โททเพื่อที่จะได้เงินมาซื้อยาเสพติด ในสมอมีแต่ยา" (ซซ)

"คนคิดยาเค้าเล่นที่เหลี่ยมเยอะ โหลลั่น โหลได้ตลอด ...เพื่อเอาตัวรอด" (ซซ)

วงจรของการเข้าสู่การเสพติด

จากการศึกษาพบว่า วงจรการนำไปสู่การเสพติดมีหลายรูปแบบด้วยกัน สำหรับสาเหตุที่ทำให้เสพติด และการกลับไปเสพติดซ้ำมาจากหลายๆ ปัจจัย ทั้งการมีชีวิตที่อิสระ เพราะห่างไกลครอบครัว เนื่องจากไปศึกษาต่อ หรืออยากสนุกกับเพื่อนๆ และการเลียนแบบจากสื่อต่างๆ ดังที่ ซซ ได้กล่าวไว้ว่า "ขายส่งผมไปเรียนที่มาเลเซีย ผมรักอิสระ อยากสนุกกับหมู่เพื่อนๆ อีกอย่างคือ การเลียนแบบสื่อ เพื่อนชวน เริ่มจากขากล่อมประสาท " ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเสพติด อาจมีที่มาแตกต่างกัน แต่มักเข้าสู่จุดสุดท้ายที่เหมือนกัน หรือบางคนอาจมีจุดเริ่มต้นที่เหมือนกันแต่เข้าสู่วงจรการเสพติดที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปที่มาและวงจรการเข้าสู่การเสพติดได้ดังนี้

1. ใจอ่อนเมื่อพบเพื่อนกลุ่มเดิม เพื่อน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกลับไปเสพติดซ้ำ หรือเริ่มการเสพติด เพราะเพียงแต่เห็นหน้าเพื่อนคนเดิมความรู้สึกอยากยาาก็เกิดขึ้น ดังที่กรกล่าวว่า "เห็นหน้าเพื่อนแล้วเกิดอาการอยาก... พอเสพ ก็เคลิ้ม มีความสุข สบายตัว..." (กร)

"เจอเพื่อนเก่าๆ พยายามคบเพื่อนใหม่ แล้ว แต่บางทีก็เข้ากันไม่ได้ ผมไม่ชอบกินเหล้า พอเข้ากลุ่ม กินเหล้า ทำให้เราเบื่อ แยกตัวไปเจอเพื่อนกลุ่มเดิม บางทีชักชวนในช่วงกำลังแข็ง.... บางทีเรียนหนัก เบื่อแข็ง ไม่มีเพื่อนปรึกษา ไม่มีเพื่อนคุย .... มันเป็นโอกาสดีให้เราไปเสพติดใหม่อีกครั้ง"(กร)

"ครั้งที่ 3 ใจอ่อน เพื่อนชวน เป็นเพื่อนที่อยู่ด้วยกัน... และที่กลับไปเสพติด เพราะกลับไปอยู่ตัวเมือง ... เจอเพื่อนกลุ่มเดิม และมีเงินมาจากที่บ้าน" (ฉัตร)

"ตอนนี้จิตใจยังไม่เข้มแข็งที่จะออกไป... การที่เราเจอสภาพแวดล้อมเดิมที่บ้าน หลายคนไม่เข้าใจ เจอเพื่อนเซ็นซิทีฟ (มีความไวและตอบสนองต่อเพื่อน)ได้ง่าย" (ซซ)

2. เสพแล้วสบาย ลืมความทุกข์ จากการศึกษพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เสพติดไม่ยอมเลิกเสพติด คือ เมื่อเสพแล้วลืมความทุกข์ และเกิดความรู้สึกสบายที่เกิดขึ้นหลังจากได้เสพติดทุกครั้ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า "ถ้าคนมีความทุกข์ไปเสพติดก็จะลืมหมดไปเลย" (กร)

"ตอนที่ลองครั้งแรกก็เมาลุกขึ้นมาไม่ไหว มันสบาย คิดอะไรก็สิ่งนั้นมา มันเคลิ้ม หลับสบาย ไม่คิดมาก ไม่เคยเป็นแบบนี้มาก่อน พอได้ยา" (ฉัตร)

สำหรับพร ซึ่งเป็นหญิงขายบริการ นอกจากสารเสพติดจะทำให้มีความสุขแล้ว ยังสามารถทำให้ทำงานได้มากขึ้นดังที่เธอเล่า "สบาย เวลาเมาแล้ว ง่วงจริง แต่ไม่หลับ ทำให้ทำงานได้มากขึ้น" (พร)

3. มีเงินสนับสนุน จึงอยากยา เงินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการได้มาซึ่งยาเสพติด ดังนั้นการมีเงินจะส่งเสริมให้การใช้จ่ายมากขึ้น และชนิดของยารุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เช่น กรณีของซัช บอกว่าเมื่อไปอยู่ประเทศมาเลเซีย ทางบ้านส่งเงินไปให้จำนวนมากพอสมควร จึงนำไปซื้อยา ซึ่งเดิมเคยเสพยากลุ่มประสาท เมื่อมีเงินมากขึ้นก็ใช้จ่ายที่มีราคาแพง และรุนแรงมากขึ้น เช่น ไฮโรอิน ดังคำกล่าวที่ว่า "อยู่ที่โน่น (มาเลเซีย) ทางบ้านส่งเงินให้ทุกเดือน พอมีเงินก็เปลี่ยนไปใช้ยาชนิดอื่น... อยากจะเมาหรือเพื่อยกระดับการใช้จ่าย" (ซัช)

"ไปรักษามาเยอะแต่ไม่ได้ผล เพราะมีเงินในกระเป๋าก็นึกถึงทุกที่ ผมรักษามาทั่วประเทศแล้ว ที่ไหนก็ตีหมด แต่กลับมามันก็คิดทุกที่เพราะมีเงิน" (ถาวร)

"การใช้จ่ายมากขึ้นขึ้นอยู่กับเงิน... แบบว่าผมว่าบางคนมันเพิ่มปริมาณแล้วแต่เงิน"

"ครั้งที่ 3 ใจอ่อน ... ที่กลับไปเสฟอีก เพราะมีเงินมาจากทางบ้าน" (ฉัตร) นอกจากนี้ฉัตรยังเล่าว่า เงินนอกจากจะได้รับจากทางบ้านแล้ว ยังได้มาจากการขายยาด้วย เพราะในระยะหลัง เริ่มขายยาเสพติดร่วมด้วย จึงเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง

4. อาการที่เสียนทำให้หยุดยาไม่ได้ อาการข้างเคียงของการอดยา หรือที่เรียกว่า อาการเสียนยา ซึ่งมีอาการต่างๆ เช่น ปวดท้องรุนแรง ปวดเมื่อยทั้งตัว จนไม่สามารถอดทนได้ ทำให้ผู้เสพยาต้องกลับไปเสฟอีก ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

"ถ้าไม่ได้ยาต่อ มันจะเสียน ตอนมันเสียน จะทนไม่ค่อยได้" (เสริฐ)

"ปกติใช้เยอะๆ แล้วลดลงได้ แต่ต้องทนเสียน พอถึงเวลาเล่น ต้องทนเสียน และถ้าใช้น้อยๆ ไม่เพิ่มยากี่ได้ ไม่เสียน ไม่เมา แต่จะหงุดหงิด เกิดอาการอยาก และต้องไปเล่นอีก" (กร)

5. ยาหาได้ง่ายเพราะอยู่ใกล้แหล่งยา การได้ยาที่ง่ายเพราะอยู่ใกล้บ้าน หรือบ้านอยู่ในแหล่งยา บางครั้งแม้พยายามอดยา แต่ก็ทำให้กลับไปเสฟอีกได้ง่าย เพราะยาหาง่ายในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ ดังเช่นกรเล่าว่า "ที่บ้านมัน (ยา) เยอะ ไปเอาที่ริมหน้า...ก็ได้"

หรืออีกรายซึ่งย้ายไปทำงานที่ต่างเมืองซึ่งอยู่เขตชายแดนบอกว่า "อยู่โน่น (มาเลเซีย) ยาหาง่ายกว่าเมืองไทย... พอไปอยู่จริงๆ แล้วที่โน่นจะอิสระกว่าเมืองไทย หาง่ายใช้คล่อง" (ซัช) และในบางรายให้ข้อมูลว่า สามารถหายาได้ง่าย เพราะไม่ต้องไปที่ใด แต่มีคนมาให้ที่ทำงาน ดังที่พรบอก "แถวบ้านไม่มีคนเสฟ นอกจากที่ทำงาน... ยาม้า เข้ามายาขายที่ทำงานเลย" (พร)

6. ความรู้สึกอยากลอง ความรู้สึกอยากลองมักจะเกิดขึ้นเสมอแม้จะรู้ว่ายาเสพติด เป็นสิ่งอันตราย และ การอยากลองไม้อะไรจะเกิดขึ้นเกิดขึ้นเพียงครั้งแรกของการเสพเท่านั้น ยังเกิดขึ้นเมื่ออยากลองยานชนิดอื่นๆ ด้วย และความรู้สึกอยากลองเป็นเหตุให้คนเข้าสู่วงจรการเสพมากมาย ดังที่ฉัตรให้ข้อมูลตรงกันกับอีกหลายคน

“เพื่อนให้ ลองดูคูล หลังๆ ก็โรยหน้าผงขาว...เพื่อนเอามาเล่นก่อน เข้าบ้านเพื่อน แล้วเพื่อนชักชวนให้ลองดู...รู้ว่ายาเสพติดมีโทษ เคยอ่านหนังสือ ตอนเรียนก็มี แต่ความอยากลองมีมากกว่า... ไม่เกี่ยวกับความรู้เลยครับ...อันแรกอยากลอง...อยากเมา เป็นช่วงวัยรุ่น ... ลองดู ลองไปเรื่อยๆ ว่าเป็นอย่างไร หลังๆ เข้าใจคิด”(ฉัตร)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าแหล่งของยาที่สำคัญ คือ กลุ่มเพื่อน ทั้งการที่เพื่อนมาชวนไปเสพเพื่อการเข้ากลุ่ม และการอยากลองเพราะไม่เคยทำมาก่อน

นอกจากนี้การที่มีจิตใจ ไม่มั่นคง เมื่อเพื่อนชวนก็มักจะ โอนอ่อน ไปกับคำเชิญชวนเหล่านั้น ประกอบกับความรู้สึกที่อยากขานเพียงเมื่อเห็นเพื่อนกลุ่มเดิม ยิ่งทำให้อยากเสพยามากขึ้น ดังที่ฉัตรได้เล่าถึงสาเหตุของการกลับไปเสพซ้ำๆ ทั้งๆ ที่เคยเข้ารับการบำบัดไปแล้ว 1 ครั้งว่า ด้วยสภาพจิตใจที่ไม่เข้มแข็ง จึงกลับไปเสพอีก ดังคำพูดที่ว่า “เงินด้วย ใจอ่อนด้วย ใจไม่แข็ง พอเห็นแล้วอยากเล่น... ใจเรามันอ่อนแอ ห้ามใจตัวเองไม่อยู่... มันอยู่ที่ใจเรา อยู่ที่ตนเอง”

7. คนรอบข้างไม่ไว้วางใจและไม่สนับสนุน ความรังเกียจและไม่ยอมรับของสังคมหรือคนรอบข้าง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เสพหลายคนกลับไปเสพซ้ำทั้งที่เคยเลิกเสพไปแล้ว ผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนถึงความรู้สึกน้อยใจที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะจากบุคคลในครอบครัว รวมทั้งจากการ ไม่เปิด โอกาสให้ผู้เสพ ได้กลับมาเป็นคนดี ทั้งนี้ผู้เสพยามักได้รับการติตราจากสังคมว่าเป็น “จ๊าย”

“ในสายตาของคนอื่นเขามองเราเป็นคนไม่ดีคิดยา... เคยพูดให้เขาฟัง แต่เค้าก็ไม่เชื่อ” (เสริฐ)

“รักษาครั้งที่ 6 แล้ว ที่กลับไปเล่นก็สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่สำคัญ คือ คนที่บ้าน คนที่ไม่ชอบเรา

อารมณ์ของเค้า เรากลับไปก็บ่น...” (เสริฐ)

“ที่บ้านไม่มีใครไว้วางใจ กลัวไปหมด กลัวเราจะเอาเงินไปซื้อยาอีก ไม่รู้จำทำอย่างไร จึงคิด

ประชดเลย กลับไปเล่นอีก” (จูน)

นอกจากนี้ จากการเข้าสู่สังคมไม่ได้ จึงหันกลับไปคบเพื่อนกลุ่มเดิมที่เข้าใจกัน ซึ่งนำไปสู่การเสพซ้ำ เป็นเช่นนี้เรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดเลิกเสพยาและเลิกสารเสพติดหลังจากรับการบำบัดในสถานบำบัดได้

โดยทั่วไป ความสำเร็จในการบำบัดรักษา มาจากหลายปัจจัย ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญหนึ่งคือ มาจากผู้เสพยาเอง ในที่เลิกเสพยาเสพติดและมารับการบำบัดด้วยตนเอง ในการศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ผู้เสพยาเลิกเสพยาเสพติดและเลิกเสพยาได้อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. สถานบำบัดน่าเชื่อถือ บุคลากรให้กำลังใจ สถานบำบัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เสพยาเสพติดอยากเลิกยา เช่น การให้กำลังใจ ไม่ซ้ำเติม หรือบางคนเมื่อหลงผิดกลับไปเสพยาเสพติดใหม่ ก็กล้าที่จะมารับการบำบัดใหม่อีกครั้ง จึงสามารถมารับการบำบัดได้ถูกต้อง หรือบางคนได้รับกำลังใจจากเพื่อนที่บำบัดแล้วเลิกยาได้ เป็นต้น ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าว

“ที่พยายามให้กำลังใจ พูดยุให้คิดได้” (กร)

“มาบำบัดที่นี่เพราะศรัทธาต่อสถานที่... ตอนแรกก็กลัวทางนี้ (สถานบำบัด) เค้าจะซ้ำเติม (เพราะเคยมาบำบัดแล้วกลับไปเสพยา) แต่พอมาเค้าก็เข้าใจ ให้อยู่กับเพื่อนๆ ทุกคนเค้าให้โอกาส... เจ้าหน้าที่เหมือนครูกับลูกศิษย์ มีอะไรปรึกษาได้ เค้าไม่รังเกียจว่าเป็นผู้ติดยา” (ชช)

“ที่นี่ดี ให้ความเป็นกันเอง... เวลาเรามี (เงิน) ไม่ทัน หรือลืมบัตรเค้าก็อะลุ่มอล่วย” (ถาวร)

“เจ้าหน้าที่ เพื่อนๆ เค้าให้แนวทาง พยายามบอกว่าคนเราเวลาล้มก็พร้อมที่จะลุกขึ้นมาใหม่ ยังมีคนอื่นติดยามา 10-20 ปี พลาดแล้วเค้ายังลุกขึ้นมาใหม่ ตัวเองแค่ 11 เดือนเอง ” (ชช)

นอกจากนี้ลักษณะของกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานบำบัดก็มีส่วนช่วยในการเลิกเสพยาเสพติด เช่น การมีสถานบำบัดแบบผู้ป่วยในสามารถมีส่วนช่วยในการบำบัดในผู้ที่จิตใจไม่เข้มแข็ง ถ้าหากได้รับประทานยาแล้วกลับบ้านอาจจะกลับไปเสพยาได้ง่าย

“ที่นี้ดูแลดี คือสอนให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง ให้รู้จักหน้าที่การงานมากขึ้น การทำกลุ่มช่วยได้มาก ทำให้ทุกคนได้สะท้อนคิด และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง”

2. ต้องประสบชะตากรรมและความลำบากเมื่ออยู่นอกสถานบำบัด การได้รับผลจากการเสพยาเสพติด เช่น การเสียนยา การติดคุก เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ป่วยบางคนคิดว่าตนเองไม่ควรจะมีชะตากรรมดังกล่าว จึงมีความตั้งใจที่จะเลิกเสพยา ดังที่ชชเป็นผู้หนึ่งที่มารับการบำบัดหลายครั้ง ได้กล่าวถึงความคาดหวังต่อการรับการบำบัดในครั้งนี้ว่า หวังเพียง ร้อยละ 50 เท่านั้น และได้สะท้อนถึงความจริงของผู้เสพยาที่มีผลต่อการบำบัด ไว้ว่า “ผมบอกกับพ่อแม่ว่าอย่าคาดหวังอะไรกับผู้ติดยาเสพติด เพราะผู้ติดยาจะล้มได้ง่ายมาก ... บางครั้งครอบครัวพร้อมหมด แต่สิ่งแวดล้อมอีก มันขึ้นอยู่กับตัวเองด้วย” “ติดคุกมันทรมาน เกลียดความลำบาก ความคับแค้น เพราะเค้าไม่ได้สอนอะไร เพราะเรื่อนจำ เป็นสถานที่ที่จะเลิกยาเหมือนกับการหักดิบ แต่พอออกมาผมก็ใช้ต่อ แต่ถ้าสถานที่แบบนี้ (สถานบำบัด) เค้าจะสอนให้เราปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สอนให้เราเป็นคนดี... ชีวิตผมเคยผ่านมาเยอะ เคยเก็บข้าว เพราะติดยาอยู่มาเลย

ไม่สามารถกลับบ้านได้ เพราะไม่มีเงิน และร่างกายเราโทรมมาก มีเงินแค่อู๋ไปวันๆ ... อยู่ที่นี่มันดีกว่า" (ซซ)

ซซ เป็นผู้ที่มิฐานะทางครอบครัวดีมาก ครอบครัวสามารถส่งซซไปเรียนต่อในต่างประเทศได้ และพ่อแม่สถานบำบัดยาเสพติดตามหลักศาสนาอิสลาม เป็นกำนันที่เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม ดังนั้นตนเองซึ่งเป็นลูกคนโตจึงได้รับความคาดหวังจากครอบครัวว่าจะสามารถทำหน้าที่แทนพ่อแม่ได้ แต่เมื่อเสพยาเสพติด พฤติกรรมต่างๆ เปลี่ยนไป เช่น โกหก นำรถไปจำหน่าย ชีวิตจึงเปลี่ยนแปลงไปมากและไม่มีใครเชื่อถือในตนเองอีกต่อไป ดังคำพูดที่ว่า "ชีวิตเปลี่ยนไปเยอะครับ พ่อแม่เค้าตั้งความหวังไว้สูงมาก เพราะผมเป็นลูกคนโต สามารถทำงานแทนพ่อแม่ได้ ... ต่อไปชาวบ้านเขาจะไม่เชื่อถือแล้ว บอกอะไรแล้วเค้าไม่ค่อยเชื่อ" ดังนั้นการมาบำบัดในครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อซซเป็นอันมาก ถ้าสามารถบำบัดหาย ความไว้วางใจต่างๆ ก็จะกลับคืนมาบ้าง และสามารถทำงานได้ "อยากหาย ... อยากให้เค้ามองเราให้ดี ... ถ้าเราอยู่ได้ ทำงานได้มีความหมายทั้งนั้น... ดีขึ้น เค้าเชื่อใจ เค้าพร้อมทุกอย่างถ้าเราสามารถเลิกยาได้ ไม่ต้องทำอะไรขอให้เลิกยาได้" (ซซ)

บางคนเมื่อสภาพชีวิตของตนเองที่ต้องได้รับความลำบากจากการกระทำของตนเอง จึงตั้งใจที่จะมารับการบำบัด ดังที่จัดรบอกว่า "ตั้งใจจะเลิกให้ได้จริง... เพราะผมเมื่อชีวิตที่ซ้ำซาก เดิมๆ ไม่มีของ (ยาเสพติด) ไปไหนไม่ได้ เมื่อชีวิตแบบนี้ เลขขอแม่เลิก ตั้งใจจะมารักษาให้ถึงชุมชนเลย"

3. ความรู้สึกสงสารครอบครัว จึงคิดเลิก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้สึกสงสารครอบครัวตนเอง โดยเฉพาะมารดาซึ่งมีความใกล้ชิดมากที่สุด เหตุผลหลักที่ทำให้คิดเลิกเสพมาจาก ได้แก่

3.1 ครอบครัวเดือนร้อน การเสพยาเสพติดนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้เสพแล้ว ครอบครัวยังได้รับผลกระทบด้วย ดังที่อิส บอกว่า "แม่ตนเองจะทำงานได้เดือนละประมาณ 6,000 กว่าบาท แต่ก็ไม่ใช่เพียงพอ เพราะต้องเอาเงินไปซื้อยาเสพจนหมด ครอบครัวก็ไม่มีเงินใช้ ... เวลาใช้จะมีปัญหาความทุกข์ ปัญหาลูกเมียอยู่กินไม่พอ ทำงานไว้ซื้อยา เราอยู่ได้ แต่ลูกเมียอยู่ไม่ได้" (อิส)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลรายนี้ยังต้องแยกกันอยู่กับภรรยา เพราะภรรยาต้องกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม ในขณะที่ตนเองกลับไปไม่ได้ เพราะยังเสพยาเสพติด

3.2 สงสารพ่อแม่ และคนรอบข้าง ความรักและความสงสารเป็นแรงบันดาลใจให้เลิกเสพของผู้ให้ข้อมูลหลายคน ดังเช่นกร และฉัตร เป็นพี่น้องกัน ทั้ง 2 คน มารับการรักษาที่สถานบำบัดแห่งนี้มากกว่า 1 ครั้ง โดยกรมารับการรักษาเป็นครั้งที่ 5 แล้ว ซึ่งในการมารับการรักษาครั้งล่าสุด มารดาเป็นผู้ที่พามารับการบำบัด กรจึงตั้งใจที่จะบำบัดให้หายเพราะสงสารพ่อแม่ "สงสารพ่อแม่ คนอื่นๆ เขาพูดแรงๆ แต่แม่บอกว่า ไม่ใช่ถูกตนเองไม่รู้หรอก...ผมคิดว่ายาเสพติดเลิกได้ ผมคิดว่า ผมเลิกได้ สงสารพ่อแม่" (กร) นอกจากนี้กรยังบอกว่าสงสารแม่ในการดำรงในสังคมของความเป็นข้าราชการของแม่ที่ว่า

“พ่อแม่ รัฐบาล สงสารแม่ เวลาประชุมของแม่ หรือช่วงพักเที่ยงจะพูดเรื่องถูกคนโน้น คนนี้สอบอะไรได้ แม่ต้องถูกขึ้นเดินไป นำสงสาร... แยกบอกว่าต้องเดินหนีทุกที (ไม่ยอมฟัง เพราะถูกของตนเอง ติดยาเสพติด ทั้ง 2 คน)” นอกจากนี้ยังมีคนรอบข้างที่สงสารทำให้เป็นแรงสนับสนุนในการเลิกเสพยา ดังที่กล่าว “สงสารคนรอบข้าง แฟน ... อาจบางคนก็ เขาบอกว่าเขาเห็นผม นึกถึงตอนเด็กๆ แล้วอยากจะร้องไห้ เขาคิดหวัง”(กร) ดังนั้นทั้ง 2 คนเลยตั้งใจว่าจะเลิกให้ได้ “อยากจะเลิกให้ได้ จะพยายาม... ครั้งนี้ตั้งใจมาเอง ชวนกันมา 2 คน... ไม่อยากให้พ่อแม่เสียใจมากกว่านี้ ไม่อยากให้อายุสั้น” (ฉัตร)

ความทุกข์ทรมานด้านจิตใจของผู้เป็นบิดาและมารดาเป็นแรงผลักดันให้กรและฉัตรพยายามเลิก ดังที่กล่าว “ผมสงสารแม่ เป็นห่วง สงสารแก ไปไหนจะโทรศัพท์หาแกทันที มันจะนอนไม่หลับ แยกคิดว่าเราจะถูกจับบ้าง กลัวเพื่อนตีตาย กังวลไปเรื่อยตามประสาพ่อแม่ แยกขออย่างเดียวไปไหนขอให้โทรศัพท์กลับบ้าน นอนอยู่ไหน... บางทีก็โกหกบ้างให้แม่สบายใจ... ไม่เคยรำคาญ (ความปรารถนาของแม่)... เห็นแม่ร้อง สงสารอยากจะเลิก แม่ส่งไปปรึกษาต่อ ไปหยุดแล้ว จะอยู่บ้าน”(กร) หรือ“อยากเลิก เพราะแม่รู้ แม่ไปห่อ แม่ร้องไห้ใหญ่เลย... พ่อบอกให้เลิก ผิดไปแล้วแก้ไขใหม่ได้ ยังไม่สาย แม่ก็อยากให้เลิก... สงสารแม่... หยุดใช้ยาเสพติดได้ พ่อแม่เราก็ภูมิใจ ตัวเราก็ภูมิใจ ” (ฉัตร) เพราะนั่นคือรางวัลที่มีความหมายต่อพ่อแม่ถ้าสามารถหยุดยาได้

4. ได้รับโอกาสจากคนรอบข้าง การให้โอกาสกับผู้เสพในการกลับตัวเป็นคนดีและสนับสนุนการเข้ารับการรักษา นับเป็นสร้างกำลังใจที่ดีให้กับผู้เสพ ดังเช่นกร เป็นผู้ที่เริ่มเสพยาเสพติดตั้งแต่ เรียน ม.2 แต่ด้วยมีแม่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นกำลังใจพร้อมให้โอกาสทุกครั้ง แม้ว่าทำผิดพลาด รวมทั้งการให้โอกาสมารับการรักษาโดยไม่ได้ค่าหนีหรือค่า ดังเช่นกรสะท้อนว่า “พอติดแรงก็บอกแม่ ว่าไม่ไหวแล้ว ให้พาไปรักษา แล้วค่อยมาเรียนใหม่ ก็พูดว่าไปแหละนะ (ไปจ) และคิดเพราะสาเหตุอะไรแม่ก็ตาม แม่ไม่เคยพูดว่า” หรือ “ชวนกันมา สงสารพ่อแม่ ไม่ไหวแล้ว” เนื่องจากในครอบครัวมีพี่น้อง 2 คน และทั้ง 2 คนเสพยาเสพติด จึงชวนมาบำบัดกับพี่ สงสารแม่จึงมีความตั้งใจมากขึ้น เพราะการรักษาครั้งนี้ของกร เป็นการรักษาเป็นครั้งที่ 5 แล้ว บอกว่า ตั้งใจจะบำบัดเพื่อให้จิตใจเข้มแข็งก่อน แล้วค่อยออกไป ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็ง ก็อาจจะกลับไปเสพยาอีก “ครั้งนี้ผมคิดว่าจะอยู่ให้แน่ใจจนกว่าจะเข้าชุมชนได้... สภาพจิตใจพร้อม ... ถ้าจิตใจไม่พร้อม บางทียังเกิดอาการอยากอยู่ ถ้าเกิดอาการอยากก็จะเป็นสิ่งช่วยวนใจ เจอเพื่อนด้วย” (กร)

ผู้ให้ข้อมูลอีกรายสะท้อนความรู้สึกเช่นเดียวกันว่า “เสียใจกับการกระทำที่ผ่านมา แต่ภูมิใจที่มีวันนี้ พ่อแม่เปิดโอกาสให้ตลอด ดีกว่าบางคนที่ครอบครัวเค้าปิดโอกาส” (ชัช)

5. ยาหายาก ผู้ให้ข้อมูลที่เล่าว่า ในระยะแรกๆ จะมีการนำยามาขายในสถานที่ทำงานของตนเอง และจะถูกกระตุ้นให้ลองเสพยา และเมื่อเสพจนติดมากแล้ว ความต้องการยาที่เพิ่มขึ้น ยาจะเริ่มหา

ยากมากขึ้น และราคาแพงขึ้น และเมื่อหาขายไม่ได้จะมีอาการเสียนยา ซึ่งมีความทุกข์ทรมานมาก ด้วยเหตุดังกล่าวถึงอยากจะทำเลิกเสพยา "เวลาเสพยาใหม่ๆ เราจะหาขายได้ แต่พอคิดไปแล้วเราจะหาขายไม่ทัน... เสพวันละ 3 ครั้งตอนเย็นๆ เทียงๆ แล้วก็ก่อนนอน เพราะถ้าไม่เสพยาจะมีอาการเสียน... น้ำตาไหล ขนลุก ปวดท้อง นอนไม่หลับ บางครั้งถ้ามากก็ท้องเสีย" (พร)

นอกจากนั้น ผู้ที่เสพยาเสพติดมาหลายปี และไปรับการรักษามาหลายแห่ง โดยบอกว่าสถานบำบัดทุกแห่งดีหมด แต่ที่บำบัดไม่สำเร็จเพราะใจตนเอง ซึ่งสาเหตุของการมารับการบำบัดครั้งนี้ เพราะใจบอกว่า "เบื่อ" และใจบอกว่า "คิดถึงบ้าน" "เบื่อแล้ว คิดมานานแล้ว มันมีแต่เสียนกับเสียน... และคิดถึงทางบ้านอยากไปอยู่กับครอบครัว ... เมื่อมันเหมือนกับว่าเรามีความสุขอยู่ในโลกมืด เราไม่มีโอกาสเพราะเรายู่กับยา ... ถ้าไม่ได้เล่นไปไม่รอด" (ดา) อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวไว้ว่า ยังมีหลายๆ ปัจจัยที่ทำให้อยากเลิกเสพยา "หนึ่งยาหายาก สองเราจะทำงานหาเงินเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้แล้ว (อายุมากขึ้น สุขภาพไม่แข็งแรง) สามเบื่อ... เบื่อมันเหมือนกับว่าเรามีความสุขอยู่ในโลกมืด เราไม่มีโอกาสเพราะเรายู่กับยา ... ถ้าไม่ได้เล่นไปไหนไม่รอด" (ดา)

6. จิตใจมุ่งมั่นในการเลิกเสพยา ผู้ให้ข้อมูลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่บำบัดครั้งที่ 2 หรือมากกว่า 10 ครั้ง บอกว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้เลิกเสพยาสารเสพติดได้ คือ จิตใจที่เข้มแข็ง "อยู่ที่ใจ" ดังที่หลายคนให้ข้อมูลว่า

"มันอยู่ที่ใจ ถ้าสบายใจเลิกได้ ถ้าไม่มีปัญหาอะไรก็เลิกได้" (วี)

"อยู่ที่ความตั้งใจ... ต้องตั้งใจ ไม่กลับไปคิดยา พยายามทำใจ มันอยู่ที่ใจ" (พร)

"ผมว่าบางทีการเลิกเสพยาอยู่ที่สิ่งแวดล้อม และใจด้วย... มีคนให้กำลังใจ ผมได้จากแม่มาก และบางทีก็ฮึดสู้" (ดา)

"มันขึ้นอยู่กับจิตใจตัวเอง ทำจิตใจให้เข้มแข็ง เห็นก็ไม่เอาอย่าง พยายามหลีกเลี่ยง พยายามไม่คบเพื่อนเดิม พยายามหนี... ทำใจให้เข้มแข็ง ไม่คิดถึงมัน" (ฉัตร)

"คราวนี้หายจริงๆ สภาพจิตใจดีขึ้นเยอะ อย่างน้อย ญาติพี่น้องยอมรับเรา พ่อแม่... แล้วจะกลับไปเรียนต่อ"(กร)

"ความคิดความอ่านดีขึ้น ไม่เหมือนเมื่อก่อน ที่คืนขึ้นมาต้องหายากก่อนจึงจะไปได้" (ดา)

"การเลิกยาเสพติดอยู่ที่ตัวเอง เราพยายามบังคับใจให้เข้มแข็ง อย่าไปพยายามคบเพื่อนที่เคยคบสกปรกใจให้เข้มแข็ง" (อิส)

ความหมายของการมาบำบัด

ผู้ให้ข้อมูลที่มารับการบำบัดรักษาได้ให้ความหมายและความสำคัญของการบำบัด ดังนี้

1. อยากหายเพื่อแม่ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงเหตุของการมารับการบำบัดไว้หลายประการด้วยกัน ซึ่งความหมายของการมารับการบำบัดประการหนึ่ง คือ การมาบำบัดเพื่อแม่ ดังที่กรบอว่าการมาบำบัดในครั้งนี้มีความหมายเพราะเป็นการทำเพื่อแม่ สงสารแม่ "อยากหาย เพื่อแม่" "สงสารแม่... พ่อแม่ ตั้งความหวังไว้เยอะ จะไม่ทำให้พ่อแม่ ผิดหวัง เลิกให้ได้ จะกลับไปเรียน ตั้งต้นใหม่"(กร)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลบางรายยังต้องการเลิกยาเสพติด คือ ความรู้สึกเสียใจที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากที่ทำให้พ่อแม่ผิดหวังในตนเอง ดังที่กรพูดว่า "เสียใจครับ เสียใจอย่างแรง รู้สึกเสียใจ แต่ไม่รู้จะแก้ อย่างไร" ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ว่า เมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมที่ส่งเสริมการหยุดใช้สารเสพติด ทั้งขณะบำบัดรักษาและภายหลังการบำบัด ตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้มากที่สุดขณะได้รับการบำบัด ได้แก่ การได้รับกำลังใจจากครอบครัว ($\bar{x} = 3.12, SD = .88$) รองลงมาได้แก่ความรู้สึกปลอดภัย ($\bar{x} = 3.08, SD = .76$) และพฤติกรรมที่ได้รับน้อยที่สุดได้แก่ การได้รับการประสานกับชุมชนโดยเจ้าหน้าที่ของสถานบำบัดก่อนกลับการสู่ชุมชน ($\bar{x} = 1.63, SD = 1.34$) ส่วนพฤติกรรมหลังจากการบำบัดของกลุ่มตัวอย่างที่พบมากที่สุดได้แก่ การตระหนักถึงโทษของสารเสพติด ($\bar{x} = 3.00, SD = .92$) รองลงมาได้แก่ การได้รับกำลังใจจากครอบครัวข้างและความรู้สึกมีคุณค่าต่อครอบครัวมากขึ้น ($\bar{x} = 2.99, SD = .89$) และพฤติกรรมที่พบน้อยที่สุดคือ การทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับสมาชิกในชุมชน ($\bar{x} = 2.14, SD = 1.09$)

2. อยากมีชีวิตเช่นคนอื่น ๆ ผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกว่า วิธีชีวิตของตนที่เสพสารเสพติดต้องประสบชะตากรรม 3 อย่างด้วยกัน คือ การต้องรื้อรันทายา การติดคุก และความตาย ซึ่งเมื่อตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับตนเองดังกล่าว ความหมายของการมารับการบำบัดในครั้งนี้ จึงหวังว่าอยากจะมีชีวิตเช่นบุคคลอื่นๆ

ซัซเป็นผู้มารับการบำบัดครั้งที่ 18 และเคยติดคุก ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบำบัดครั้งนี้ว่า เพียงอยากมีชีวิต เช่นคนปกติทั่วไปเท่านั้น "ไม่ได้คาดหวังอะไร นอกจากอยากมีชีวิตเหมือนคนปกติ ... ชีวิตคนคิดยามันเหนื่อย ต้องดิ้นรนทนาย หนีตำรวจ หนีกฎหมาย ติดคุก ชีวิตคนคิดยาต้องเจอ ... หนึ่งสถานบำบัด สองคุก สามความตาย" (ซัซ)

ธา เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ที่บ้านมีฐานะทางการเงินดี แต่เมื่อเสพยาเสพติดที่บ้านไม่ให้ความช่วยเหลือ ต้องมาทำงานเป็นกรรมกรรับจ้าง และบอกว่าแม่ได้รับเงินเดือนประมาณ 6000 บาทต่อเดือนก็ไม่เพียงพอ เพราะเอาไปเสพยาจนหมด และถ้าสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ จะได้ทำงานที่ดีกับญาติ และได้กลับบ้านไปอยู่กับภรรยาอย่างถาวร เพราะขณะนี้แยกกันอยู่ "ถ้าเลิกได้แล้ว มีงานทำดีขึ้น... คือผมไม่น่าจะมาทำงานรับจ้าง มันขาดความน่าเชื่อถือ ... พอมานเสพยาญาติพี่น้องรังเกียจ การทำงานก็เปลี่ยนไป สังคมภายนอกเค้าก็รังเกียจ ... ถ้าหายคราวนี้ชีวิตมันดีขึ้นทุกอย่าง มีรถใช้เอง มีโทรศัพท์ใช้

... ตอนนี้เราอยากกลับไปอยู่ที่บ้าน" (ดา) และขณะนี่ที่ถาวร ยังคิดเชื่อเอชไอวีร่วมด้วย แต่ยังไม่แสดงอาการ

การวางแผนชีวิตหลังเลิกเสพยาเสพติด

การตั้งเป้าหมายในชีวิต เป็นความต้องการในระดับสูงของชีวิตที่มีผลต่อการเลิกเสพยา โดยเฉพาะผู้ให้ข้อมูลที่ยังอยู่ในวัยหนุ่ม ดังเช่น กร ซึ่งได้วางแผนชีวิตของตนเองไว้ว่า "ผมคิดว่า ผมอยากมีชีวิตที่ราบเรียบเหมือนคนอื่น เรียนจบเหมือนเพื่อน มีชีวิตคู่ ขอให้มีความสุขก็พอ" ทั้งนี้เพราะ การเสพยาและติดยาเสพติด ชีวิตก็จะวนเวียนอยู่ 3 วงจร คือ การเข้ามาอยู่ในสถานบำบัด การติดคุก หรือความตาย ดังนั้นการป้องกันกรกลับไปเสพยา จึงมีความสำคัญด้วย โดยผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดไว้หลายประการ ด้วยกัน เช่น ความใกล้ชิด การอบรมสั่งสอนลูก การปราบปรามยาเสพติดของรัฐอย่างจริงจัง เป็นต้น ดังที่กรเสนอว่า "พ่อแม่ต้องสอนลูกตั้งแต่เด็กๆ เลยว่าชีวิตเป็นแบบนี้ ๆ พ่อพยายามใกล้ชิดลูกให้มากๆ สังเกตลูกมากๆ ว่ามีอาการอย่างไรบ้าง อาการของคนเสพยาคุดอก เช่น ขอบตา ตาปรี๊ด สอม " หรือจุนเสนอแนะว่า "รัฐต้องปราบปรามอย่างจริงจัง เพราะถ้าไม่มีผู้ขายก็ไม่มีผู้ซื้อ...อีกประการหนึ่งคือต้องการเงินทุนสนับสนุนจากรัฐในการตั้งค้วและประกอบอาชีพที่สุจริตเมื่อออกจากสถานบำบัดแล้ว เพราะจะได้มีงานทำ ไม่หันกลับไปติดยาอีก"(จุน) นอกจากนี้ ชัช บอกว่าสิ่งสำคัญที่สุด คือ ไม่เสพยาเสพติดตั้งแต่ครั้งแรก ซึ่งป้องกันโดยการเลือกคบเพื่อนที่ดี และการเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เพราะการไม่ลองครั้งที่ 1 ก็จะไม่มีการครั้งที่ 2 แต่เมื่อลองแล้วก็จะเลิกยาก ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า "ให้เชื่อฟังพ่อแม่ ให้เลือกคบคนดี อย่าทำตัวให้พ่อแม่ผิดหวัง ถ้าติดยาแล้วอนาคตจะพังทันที " (ชัช) ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จึงมีความหวังที่จะกลับไปดำเนินชีวิตตามปกติภายหลังการบำบัด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า มีปรากฏการณ์ของการเสพยาเสพติดที่เกิดจากหลายปัจจัยทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน อันเป็นเหตุแห่งปัญหาที่ต้องการความเข้าใจที่ชัดเจน นอกจากนี้พบว่า การมีความรู้เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ช่วยให้บุคคลเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเสพยาเสพติดได้ ส่วนการเลิกเสพยานั้นก็พบว่า มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้วยภาวะจำยอม เช่น ไม่มีเงิน หรือหาซื้อยากมากขึ้น เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรที่จะมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกัน และหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2542). รายงานข้อมูลผู้รับการบำบัดปี 2542. สงขลา: สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร เขียรนันท์ วานิชย์ศุภวงศ์ และปณวัฒน์ อุบล (2540). การระบาดของยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.